nrc

COLUMN FLOOR RUSMAN

Waarom kinderachtig gedrag steeds meer terrein lijkt te winnen

5 december 2025 Leestijd 3 minuten

Floor Rusman, redacteur bij NRC, schrijft wekelijks een column in NRC Weekend.

Geloven we in Nederland in dezelfde deugden? Ik vraag het me af. We groeien op met het idee dat de deugden en zonden vastliggen: we leren dat gulheid goed is en gierigheid slecht, matigheid goed en gulzigheid slecht, enzovoort. Maar de laatste tijd zie ik scheurtjes in dat bouwwerk. Zijn we het er nog over eens dat empathie belangrijk is? En nieuwsgierigheid?

Recent was ik bezorgd om een andere deugd: waardigheid. Daarmee word je niet geboren: als kind ben je één en al driften, later leer je die in toom te houden. Freud zou zeggen: het superego biedt tegenwicht aan het id. Als volwassene denk je nog steeds kinderachtige dingen – 'waarom krijgt hij meer dan ik', 'waarom ben ik niet uitgenodigd', '*why does it always rain on me*' – maar weet je dat het gênant is om deze gevoelens te tonen. Denk aan Joey uit de sitcom *Friends*, die tijdens een prijsuitreiking uit z'n dak gaat omdat hij verliest, maar ontdekt dat hij gefilmd wordt en snel begint te klappen voor de winnaar.

Onwaardig gedrag is van alle tijden, maar doorgaans wordt dat afgekeurd. Neem de reactie van Connie Palmen, twee jaar terug, op de biografie van haar geliefde Ischa Meijer. Palmen was kwaad over deze biografie, ze vond dat die haar rol in Meijers leven te klein maakte. Ze opende de aanval op de auteur, Annet Mooij: die kon, als lesbienne, volgens haar niet doorgronden wat Ischa's aantrekkingskracht was op vrouwen. Deze reactie sloeg terug op haarzelf: Palmen was kleinzielig, vonden mensen. Ze had zich niet zo moeten laten kennen.

Mijn vrees is dat deze consensus verdwijnt. Steeds vaker zie je machtige mensen hun woede en gekwetstheid de vrije loop laten zonder dat dit gevolgen heeft. Een recent voorbeeld is de vergeldingsactie van Wierd Duk, opiniemaker bij *De Telegraaf*, tegen schrijfster Ronit Palache. Zij had Duk in EO-talkshow *Dit is de week* aangevallen met een opsomming van kritiekpunten op zijn werkwijze, waarop hij de show had verlaten. De wraak kwam later. In *Vandaag Inside* zei Duk dat Palache, toen ze nog samen werkten bij *Elsevier*, er „anders" uitzag: „jonger", „slanker" en „beter". Vervolgens haalde hij in zijn eigen podcast Palaches persoonlijke geschiedenis erbij: haar grootvader heeft „een rol gespeeld in de Joodse Raad", zei hij zogenaamd terloops. (Dit klopt niet, het was haar overgrootvader.)

Driftbeheersing, dat dunne laagje beschaving, neemt in aanzien af

Wat mij het meest verbaasde aan deze tweevoudige uithaal was de kinderachtigheid. Duk was duidelijk gegriefd door Palaches onverwachte aanval in *Dit is de week*, maar in plaats van die gegriefdheid in te tomen, en zich te beperken tot een inhoudelijke reactie of een simpel „hier ga ik niet op in", trok hij alles uit de kast om Palache persoonlijk te raken. Schaamte voor dit gedrag leek Duk niet te voelen.

Dat dit hem geen kritiek opleverde van zijn fans laat zien dat driftbeheersing, dat dunne laagje beschaving, in aanzien afneemt. Internationaal is dit al verder gevorderd, met Donald Trump als bekendste voorbeeld. Denk aan de groteske complimenten aan zijn eigen adres, zijn woede als mensen nalaten hem te prijzen, zijn gehengel naar de Nobelprijs voor de Vrede. Waarom schaamt Trump zich niet voor wat een enorme kleuter hij is, vraag ik me telkens weer af.

Het antwoord: voor hem ís dit niet gênant. In Trumps universum is waardigheid niet cool. De huidige Amerikaanse machthebbers zijn „*all id and no superego*", zoals journalist Tom Nichols het onlangs beschreef in *The Atlantic*. Dat geldt ook voor de man die het invloedrijke sociale medium X bestiert. De kinderachtigheid van Elon Musk neemt soms epische proporties aan, maar ook hij ervaart geen consequenties: zijn volgers haken niet af, maar kopiëren zijn gedrag.

Voor mensen met veel volgers, zoals Donald Trump en Elon Musk maar ook Wierd Duk, is de moraal van die volgers relevanter dan de publieke moraal. Wat in de 'oude' wereld nog een deugd is, is dat in hun online ecosysteem niet meer. Die versplinterde moraal is nieuw. Er zijn altijd mensen geweest die zich aan de norm onttrokken – denk aan Joost Zwagerman, die, zo valt te lezen in zijn biografie, zijn kinderachtige kant ruim baan gaf in zijn polemieken – maar zij golden als excentrieke uitzondering. Bovendien schaamde Zwagerman zich achteraf voor dit soort acties, aldus zijn biografe Maria Vlaar. Het verschil met mensen als Trump, Musk en Duk is dat hun volgers én zijzelf hun gedrag niet als raar ervaren. Dat beïnvloedt op zijn beurt ook weer de publieke moraal. Als je dag in dag uit ziet dat de president zijn impulsen niet beheerst, waarom zou jij dat dan nog doen?

In de Nederlandse politiek is dit gedrag nog een uitzondering, maar het bestaat wel. Een voorbeeld was vorige week Mona Keijzer, die zich met haar pesterige tweet over de NOS niet richtte tot de gemiddelde burger, maar tot de gemiddelde twitteraar. 'Een minister onwaardig', zou je kunnen zeggen, maar zou zij het daarmee eens zijn? Waarschijnlijk niet –

en dat is precies het probleem.

De journalistieke principes van NRC